

Przedmiotowe zasady oceniania z przedmiotu historia i społeczeństwo w III Liceum Ogólnokształcącym w Łomży

Podstawa prawna

Obowiązują ustalenia:

1. Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (*z późniejszymi zmianami*) art.3a.
2. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych.
3. Statut III Liceum Ogólnokształcącego w Łomży.

Zasady ogólne

- 1.Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania oraz przedstawia uczniom zasady oceniania.
- 2.Nauczyciel informuje uczniów o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
- 3.Oceny klasyfikacyjne ustala się w terminach i skali określonej w Statucie III Liceum Ogólnokształcącym w Łomży.
- 4.Na ocenę śródroczną i roczną z przedmiotu historia i społeczeństwo składa się wiedza merytoryczna, posługiwanie się terminologią właściwą przedmiotowi, umiejętność uzasadniania, argumentowania, sposób rozwiązywania problemów, kreatywność, umiejętność komunikowania, jasność, precyzyjność wypowiedzi i wykorzystywania wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych.

Obszary oceniania.

1. Prace pisemne:

- zadania domowe w formie dłuższej wypowiedzi – referatu, opisu, notatki, wypracowania.
- brak zgłoszenia nieodrobionej pracy domowej skutkuje oceną niedostateczną.
- przy ocenie pisemnej pracy domowej uwzględnia się: zgodność z tematem pracy, poprawność merytoryczną, zawartość rzeczową, wkład pracy ucznia, kreatywność, spójność językową oraz poprawność ortograficzną.

2. Kartkówki:

- dotyczą materiału z ostatnich trzech lekcji bieżących;
- nie są przez nauczyciela zapowiadane wcześniej i zastępują odpowiedzi ustne uczniów;
- kartkówka może obejmować również materiał będący przedmiotem pracy domowej;
- zgłoszenie nieprzygotowania do lekcji nie zwalnia ucznia z pisania kartkówki;
- ocena uzyskana z kartkówki nie podlega poprawie;
- Punktacja jest ustalana dla każdej pracy – przyjmując za 100% ilość wszystkich punktów oceny wystawiane są następująco:

0 – 29% niedostateczny

30 – 50% dopuszczający

51 – 74% dostateczny

75 – 94% dobry

95 – 100% bardzo dobry

- Oceny z kartkówek nie obejmują oceny celującej.

3. Sprawdziany:

- przeprowadza się po zrealizowaniu każdego działu programowego i obejmują one większą partię materiału składającą się na cały zakres danego działu programowego;
- powinien być zapowiedziany, co najmniej jeden tydzień przed terminem jego przeprowadzenia;
- uczeń powinien być zapoznany z kryteriami stosowanymi przy ocenie danego sprawdzianu;
- w przypadku nieobecności nauczyciela w dniu zapowiedzianego sprawdzianu lub uzasadnionej nieobecności klasy, termin zostanie uzgodniony ponownie, ale nie obowiązuje wtedy konieczność tygodniowego wyprzedzenia;
- termin podania wyników sprawdzianu nie powinien przekraczać dwóch tygodni od czasu jego przeprowadzenia, termin ten może ulec wydłużeniu w przypadku realizacji sprawdzianów pisemnych jednocześnie w kilku oddziałach;
- przeliczanie punktów na stopnie szkolne:

ocena skala 1- 6

niedostateczny 0 – 29 %

dopuszczający 30 – 50 %

dostateczny 51 - 74 %

dobry 75 – 94 %

bardzo dobry 95 - 98 %

celujący – 99 – 100 %

4. Wypowiedź ustna:

- w odpowiedzi ustnej ucznia ocenie podlega: zawartość merytoryczna wypowiedzi, w tym posługiwanie się terminologią przedmiotową, kompozycja logiczna i spójność rozwiązania, umiejętność uzasadniania, argumentowania, formułowania myśli, wyrażania sądów i opinii, jasność i precyzyjność wypowiedzi, poprawność językowa;
- wypowiedź ustna ucznia na lekcji dotyczy zawsze materiału programowego z trzech ostatnich lekcji bieżących;
- ocena z odpowiedzi ustnej ucznia nie podlega poprawie;

5. Aktywność ucznia na lekcji:

- uczeń ma obowiązek aktywnie uczestniczyć w lekcjach i angażować się we wszelkie czynności edukacyjne podejmowane na zajęciach przedmiotowych;
- aktywność uczniów będzie oceniana na bieżąco, za poprawną wypowiedź na lekcji uczeń otrzymuje plus
- za 5 plusów – bdb,
- za 4 plusy – db,
- za 3 plusy – dst

6. Praca w grupach

Przy ocenianiu brane jest pod uwagę:

- zaangażowanie członków grupy w prezentację (od 0 do 5 pkt)
- sposób prezentowania rezultatów pracy grupy (od 0 do 5 pkt)
- wykorzystanie pomocy (od 0 do 5 pkt)
- przestrzeganie ustalonych przez nauczyciela i uczniów reguł prezentacji (od 0 do 5 pkt)

Uzbierane 20 punktów to 100 % - dalsza punktacja tak jak przy kartkówkach.

7. Prace dodatkowe

1. Uczeń może podjąć się:

- opracowania ciekawych materiałów na zajęcia
- przygotowania referatów, albumów, gazetki, prac długoterminowych itp.

2. Prace są oceniane według kryteriów:

- wyczerpanie tematu (od 0 do 5 pkt)
- estetyka wykonania (od 0 do 5 pkt)
- atrakcyjność formy (od 0 do 5 pkt)
- poprawność terminologii i kultura wypowiedzi (od 0 do 5 pkt)

Uzbierane 20 punktów to 100 % - dalsza punktacja tak jak przy kartkówkach

8. Nieprzygotowanie do lekcji:

- uczeń ma prawo do zgłoszenia nieprzygotowania jeden raz w semestrze;
- zgłoszenie nieprzygotowania obejmuje nie tylko brak opanowania wiadomości z ostatnich trzech lekcji, ale również brak zadania domowego (bez względu na jego formę, to znaczy w formie pisemnej lub prezentacji ustnej), oraz brak wymaganych pomocy naukowych (podręcznik, zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń, lub inne wymagane na dane zajęcia pomoce na przykład mapy, artykuły prasowe i inne);
- nieprzygotowanie do lekcji należy zgłaszać na początku zajęć lekcyjnych;
- w przypadku, kiedy uczeń nie jest przygotowany do zajęć, a nie zgłosił tego faktu, otrzymuje ocenę niedostateczną;
- w dzienniku lekcyjnym nieprzygotowanie ucznia odnotowuje się literą N;

9. Zeszyt przedmiotowy:

- uczeń ma obowiązek posiadania zeszytu przedmiotowego na każdej lekcji historii i społeczeństwa i prowadzenia go systematycznie;

- nauczyciel może dokonać kontroli zeszytu przedmiotowego ucznia w każdym czasie, a nieusprawiedliwiony brak zeszytu na zajęciach lub stwierdzone rażące braki w zeszycie skutkują oceną niedostateczną z wpisem do dziennika;

1. Poprawianie prac klasowych

Uczeń ma prawo poprawić jedną, dowolnie wybraną przez siebie, klasówkę. Poprawa następuje w terminie wyznaczonym przez nauczyciela. Niższa z ocen nie jest brana pod uwagę przy liczeniu Ω .

2. Poprawianie oceny końcowej

Procedura poprawy oceny jest zgodna ze Statutem III LO w Łomży.

10. Formy informowania uczniów o ich bieżących osiągnięciach edukacyjnych.

Nauczyciel:

a. po przeprowadzonej lekcji ustnie przekazuje informacje o tym, co uczniowie już wiedzą, a co wymaga jeszcze uzupełnienia i zadaje wykonanie dodatkowych zadań, różnicując je w zależności od indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów

b. po sprawdzeniu prac pisemnych analizuje je wraz z uczniami, wskazuje co uczniowie zrobili dobrze, co jeszcze muszą poprawić i ukierunkowuje pracę tak, aby osiągalni lepsze efekty w następnej pracy pisemnej

c. po odpowiedzi ustnej ucznia określa jej dobrą część i te elementy, które wymagają uzupełnienia oraz daje wskazówki mające na celu poprawić efektywność pracy

d. przekazuje na prośbę ucznia, szczegółowe informacje dotyczące osiągnięć edukacyjnych na indywidualnych spotkaniach, których terminy są ustalane każdorazowo według potrzeb uczniów

Zakres wymagań dla poszczególnych ocen.

Ocena celująca (6)

Uczeń:

- w pełnym stopniu opanował wymagania określone w planie wynikowym, a jego wiedza i umiejętności często wykraczają poza te wymagania;
- swobodnie i poprawnie operuje faktografią i terminologią, wraz z treściami znacznie wykraczającymi poza program nauczania;
- trafnie sytuuje i synchronizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- dostrzega związki i zależności między zjawiskami z różnych dziedzin życia (polityka, społeczeństwo, gospodarka, kultura);
- wykazuje się samodzielnością i wnikliwością w selekcjonowaniu i interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów;
- prezentuje problemy, procesy i zjawiska w szerokim kontekście;
- potrafi samodzielnie formułować wnioski, porównywać i oceniać postaci, zjawiska i wydarzenia;
- w sposób przemyślany i wskazujący na rozumienie problemu prezentuje i uzasadnia swoje stanowisko;
- potrafi odnieść się krytycznie do ocen i opinii innych ludzi;
- samodzielnie i w przemyślany sposób integruje wiedzę i umiejętności z różnych źródeł.

Ocena bardzo dobra (5)

Uczeń:

- wykazuje się wiedzą i umiejętnościami ujętymi w planie wynikowym jako wymagania podstawowe, dopełniające i rozszerzające;
- bezbłędnie posługuje się faktografią i terminologią określoną w planie wynikowym;
- swobodnie lokalizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- w sposób pełny, rzetelny i wnikliwy analizuje i interpretuje wydarzenia, zjawiska i procesy oraz podejmuje próby samodzielnego oceniania i wnioskowania;
- umiejętnie stosuje argumentację i doszukuje się analogii w omawianiu wydarzeń, zjawisk i procesów;
- samodzielnie podejmuje działania zmierzające do poszerzenia i pogłębienia swojej wiedzy;
- sumiennie wywiązuje się ze stawianych przed nim zadań, także dodatkowych;
- pracując w zespole, konsekwentnie wykonuje polecenia i pełni funkcję lidera, przypominając innym członkom grupy o zadaniach do wykonania oraz wspierając ich wysiłki;
- wnosi pozytywny wkład w pracę zespołu poprzez przestrzeganie zasad współpracy i okazywanie szacunku kolegom i ich pomysłom.

Ocena dobra (4)

Uczeń:

- wykazuje się znajomością podstawowych i dopełniających wymagań programowych;
- w zasadzie poprawnie stosuje pojęcia i terminy historyczne oraz umiejscawia wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- w sposób powierzchowny dostrzega związki i zależności między faktami i wydarzeniami oraz dokonuje analizy i syntezy omawianych zjawisk i procesów;

- potrafi logicznie, ale nie w pełni samodzielnie, formułować oceny i wnioski;
- interpretuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w sposób odtwórczy;
- stara się być aktywnym na zajęciach;
- podejmuje się stawianych przed nim zadań i poprawnie się z nich wywiązuje;
- pracując w zespole, koncentruje się na wyznaczonych zadaniach, wykonuje je terminowo i z należytą starannością;
- zwykle szanuje poglądy i zdanie innych i jest zdolny do kompromisu.

Ocena dostateczna (3)

Uczeń:

- wykazuje się znajomością podstawowych wymagań programowych;
- w ograniczonym zakresie i z błędami posługuje się faktografią i terminologią oraz lokalizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- dostrzega zasadnicze zależności przyczynowo–skutkowe;
- w niewielkim zakresie i w pełni poprawnie wnioskuje i ocenia wydarzenia, zjawiska i procesy;
- pracując w zespole, stara się wykonać polecenia na czas, ale czyni to powierzchownie i niestarannie;
- wykazuje aktywność pod wpływem perswazji innych członków grupy.

Ocena dopuszczająca (2)

Uczeń:

- mimo wyraźnych braków w wiedzy potrafi przy pomocy nauczyciela odtworzyć wiadomości konieczne, istotne dla dalszego kształcenia;
- wykazuje się niewielką znajomością faktografii i terminologii oraz w bardzo ograniczonym zakresie i z licznymi błędami lokalizuje fakty w czasie i przestrzeni;
- z pomocą nauczyciela formułuje powierzchowne wnioski i oceny;
- pracując w zespole, wykonuje tylko część powierzonych mu zadań;
- niechętnie angażuje się w pracę grupy, odrywając się od powierzonych zadań i nie przestrzegając zasad współpracy.

Ocena niedostateczna (1)

Uczeń:

- nie opanował wymagań określonych na ocenę dopuszczającą;
- wykazuje braki w opanowaniu podstawowej faktografii i terminologii;
- nie potrafi umiejscowić wydarzeń w czasie i przestrzeni oraz wskazać związków między omawianymi faktami i wydarzeniami;
- nie podejmuje prób wnioskowania i oceniania lub czyni to nieumiejętnie i z poważnymi błędami;
- nie potrafi pracować w zespole, przeszkadza tym, którzy starają się pracować, nie wykonuje zadanej pracy, nie stara się o potrzebne materiały;
- nie angażuje się w działania grupy nawet pod presją jej członków.

Wymagania na poszczególne oceny

Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
---------------	-------------	-------	--------------	----------

Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Wyjaśnia pojęcie wzoru żołnierza i wymienia cechy przypisywane antycznym bohaterom, żołnierzom, obrońcom ojczyzny.	Omawia wzór antycznego bohatera i obrońcy ojczyzny na wybranych przykładach; wymienia założenia wychowania patriotycznego w oświeceniu.	Dokonuje prezentacji motywu heroizmu w polskiej literaturze. Przedstawia postacie polskich żołnierzy bohaterów. Wyjaśnia pojęcie poezji tyrtejskiej w kontekście recepcji antycznych wzorów bohatera, żołnierza i obrońcy ojczyzny.	Charakteryzuje poglądy przedstawicieli Wielkiej Emigracji na temat patriotyzmu. Wskazuje przykłady realizacji ideałów w rzeczywistości; dokonuje oceny.	Ustosunkowuje się do różnych stanowisk historiograficznych. Popiera argumentami zajęte stanowisko; omawia wpływ antycznych wzorców na wychowanie młodzieży (na samodzielnie wybranych przykładach).
Wyjaśnia pojęcie wzoru obywatela i odnosi go do konkretnych przykładów ze starożytności. Zna pojęcia związane z tematem.	Przedstawia podstawowe wartości i ideały demokracji ateńskiej oraz republiki rzymskiej. Przedstawia sposoby i przyczyny recepcji antycznego pojęcia obywatelstwa w późniejszych epokach.	Wskazuje przykłady i motywy aktywności politycznej obywateli Aten i Rzymu (na przykładzie Solona, Peryklesa, Sokratesa, Cyncynata, Katona). Dostrzega i charakteryzuje recepcję antycznego obywatelstwa w późniejszych epokach; omawia obraz obywatela w polskiej publicystyce w późniejszych epokach.	Dokonuje porównania różnych postaw obywatelskich w starożytności i samodzielnie je ocenia; wyjaśnia zależność między postawą obywatelską a patriotyzmem na przestrzeni dziejów. Podaje przykłady literackich wzorów postaw obywatelskich w epoce nowożytnej; charakteryzuje wzór polskiego obywatela i dokonuje oceny postaw obywatelskich w późniejszych epokach.	Samodzielnie omawia odniesienia do antycznych wzorców obywatela w polskiej myśli i praktyce politycznej renesansu, oświecenia i XIX wieku; dokonuje pełnej charakterystyki problemu, odwołując się do źródeł. Dokonuje samodzielnej analizy recepcji pojęcia obywatela, wskazując konsekwencje społeczne; posługuje się wiedzą z literatury uzupełniającej i źródeł.
Wymienia władców z dynastii piastowskiej, pamięta datę 966 r.	Przedstawia podstawowe fakty dotyczące panowania	Prezentuje koncepcje polityczną budowy państwa polskiego przez	Charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne w okresie rozbitcia	Samodzielnie charakteryzuje, na wybranych przykładach,

wymienia czynniki, które zadecydowały o przyjęciu chrześcijaństwa przez Mieszka I.	wybranych władców dynastii piastowskiej.	Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Charakteryzuje rozwój terytorialny państwa, stosunki z sąsiadami; potrafi analizować źródła. Sprawnie posługuje się mapą historyczną.	dzielnicowego. Na podstawie mapy omawia rozwój terytorialny państwa piastowskiego.	odwołując się do źródeł, koncepcje polityczne władców z dynastii piastowskiej.
Wymienia nazwiska ludzi Kościoła, którzy przyczynili się do budowy polskiej państwowości. Posługuje się pojęciami: <i>biskup, inwestytura, opactwo, konkordat</i> .	Wskazuje obszary życia, na rozwój których wpływ miał Kościół; wymienia średniowieczne klasztory i inne ośrodki kultury chrześcijańskiej w regionie;	Charakteryzuje działalność biskupa Jordana, biskupa Ungera, Radzyna Gaudentego, Świętego Wojciecha, biskupa Jakuba Świnki. Podaje przykłady politycznego, społecznego, kulturalnego i gospodarczego oddziaływania Kościoła w średniowieczu. potrafi analizować źródła. sprawnie posługuje się mapą historyczną.	Wskazuje rolę, jaką odegrali ludzie Kościoła w budowie państwowości polskiej. Charakteryzuje budowanie administracji kościelnej na ziemiach polskich w X – XI w., (rozwój terytorialny i instytucjonalny). Swobodnie posługuje się terminologią dotyczącą tematu.	Ocenia, na wybranych przykładach, zwracając uwagę na pozytywne i negatywne aspekty, rolę ludzi Kościoła w budowie państwa polskiego. Zajmuje stanowisko w dyskusji i samodzielnie argumentuje. Dokonuje samodzielnych ocen.
Wymienia wyzwania epoki nowożytnej. Posługuje się pojęciami: <i>artykuły henrykowskie, pacta conventa, przywilej szlachecki, konfederacja warszawska, demokracja szlachecka,</i>	Umiejscawia Rzeczpospolitą w strukturach wyznaniowych nowożytnej Europy. Zna i stosuje pojęcia: <i>zasada elekcyjności tronu, elekcja viritim, ruch egzekucyjny, sejm konwokacyjny, prawa</i>	Wymienia i charakteryzuje postawy obywateli wobec problemów religijnych epoki. Charakteryzuje fenomen polskiej tolerancji w XVI wieku i współistnienie wyznań w Rzeczypospolitej szlacheckiej. Wymienia	Charakteryzuje, na wybranych przykładach, postawy obywateli wobec religijnych, gospodarczych i politycznych wyzwań epoki (XVI – XVIII w.). Umiejscawia Rzeczpospolitą szlachecką na tle innych państw europejskich.	Dokonuje samodzielnej analizy postaw obywateli wobec różnorodnych wyzwań epoki nowożytnej, ocenia je, odwołując się do źródeł.

<p><i>oligarchia magnacka, liberum veto.</i> Lokalizuje w czasie epokę nowożytną.</p>	<p><i>kardynałne.</i></p>	<p>cechy nowożytnej państwowości polskiej: elekcyjność tronu i jej konsekwencje, rolę sejmu i sejmików w Rzeczypospolitej.</p>		
<p>Podaje daty rozbiorów Polski. Umie wskazać na mapie państwa zaborcze. Wyjaśnia, jaką rolę w I Rzeczypospolitej odgrywała szlachta.</p>	<p>Omawia przyczyny utraty niepodległości przez Rzeczpospolitą. Umie wskazać na mapie zasięg poszczególnych rozbiorów państwa.</p>	<p>Charakteryzuje wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej. Wskazuje główne nurty XIX-wiecznych dyskusji nad przyczynami upadku I Rzeczypospolitej.</p>	<p>Charakteryzuje spory o przyczyny upadku I Rzeczypospolitej. Wymienia i omawia poglądy głównych przedstawicieli obu szkół.</p>	<p>Samodzielnie porównuje poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej. Wie, na czym polegała pesymistyczna i optymistyczna wizja historii Polski. Zajmuje stanowisko w dyskusji, wykazując się wiedzą poza źródłową i odwołując się do opinii naukowych.</p>
<p>Lokalizuje w czasie omawiane wydarzenia, przedstawia główne różnice w obu stanowiskach.</p>	<p>Charakteryzuje poglądy najważniejszych przedstawicieli obu nurtów. Zna i stosuje pojęcia: <i>insurekcja, noc listopadowa, Wielka Emigracja, pozytywizm, hakata, stańczycy, Virtuti Militari, insurekcja, naczelnik, kosynierzy, Uniwersał połaniecki, Legiony Polskie we Włoszech, Mazurek Dąbrowskiego.</i></p>	<p>Dokonuje porównania obu nurtów niepodległościowych, wskazując ich założenia i przykłady realizacji. Dostrzega konsekwencje działań podejmowanych przez przedstawicieli obu nurtów.</p>	<p>Charakteryzuje i ocenia polityczne koncepcje nurtu insurekcyjnego oraz nurtu realizmu politycznego.</p>	<p>Dokonuje pełnej charakterystyki problemu, odwołując się do źródeł oraz wiedzy własnej. Samodzielnie argumentuje zajęte stanowisko.</p>
<p>Wymienia polskie</p>	<p>Omawia genezę i</p>	<p>Omawia stosunek</p>	<p>Charakteryzuje spory o</p>	<p>Ustosunkowuje się do</p>

<p>powstania narodowo-wyzwoleńcze. Zna daty: 1830 r., 1846 r., 1863 r.</p>	<p>przebieg powstania listopadowego, Wiosny Ludów na ziemiach polskich, powstania styczniowego.</p>	<p>poszczególnych grup społecznych do powstań narodowo-wyzwoleńczych. Zna oceny powstań narodowo-wyzwoleńczych.</p>	<p>ocenę dziewiętnastowiecznych powstań narodowych.</p>	<p>różnych stanowisk historiograficznych dotyczących oceny powstań. Popiera argumentami zajęte stanowisko. Zna współczesne oceny powstań.</p>
<p>Umiejscawia w czasie wydarzenia związane z odzyskaniem przez Polskę niepodległości. Zna postać Józefa Piłsudskiego, Lecha Wałęsy, Tadeusza Mazowieckiego. Wskazuje na mapie granice II RP i III RP. Zna daty: 11.11.1918, 1939, 1945, 4.06.1989.</p>	<p>Omawia koncepcje odbudowy państwa polskiego po I wojnie światowej. Zna proces formowania się władz odrodzonego państwa polskiego w latach 1918-1919. Przedstawia kwestię polską podczas obrad Wielkiej Trójki.</p>	<p>Przedstawia genezę i przebieg procesu transformacji ustrojowej państwa polskiego w 1989 r. Charakteryzuje działalność postaci związanych z omawianymi wydarzeniami. Przedstawia pojedyncze przykłady sporów o kształt Polski w XX w.</p>	<p>Charakteryzuje spory o kształt Polski w XX w., uwzględniając cezury 1918 r., 1944 – 1945, 1989 r., oraz prezentuje sylwetki czołowych uczestników tych wydarzeń.</p>	<p>Umie samodzielnie omówić spory o kształt Polski w XX w. i ocenić konsekwencje przyjęcia poszczególnych koncepcji. Ustosunkowuje się do różnych stanowisk historiograficznych. Popiera argumentami zajęte stanowisko.</p>
<p>Podaje pojedyncze cechy systemów totalitarnych. Wie, kim byli Jan Paweł II, Stefan Wyszyński, Jerzy Popiełuszko.</p>	<p>Przedstawia stosunek społeczeństwa polskiego do okupantów i ośrodków władzy komunistycznej w okresie drugiej wojny światowej. Zna i ocenia rolę Jana Pawła II, Stefana Wyszyńskiego i Jerzego Popiełuszki w powojennej Polsce</p>	<p>Wskazuje na postawy społeczeństwa polskiego wobec władzy komunistycznej po 1945 r. oraz metody ubezwłasnowolnienia społeczeństwa. Charakteryzuje działalność m.in. Lecha Wałęsy, Tadeusza Mazowieckiego, Jacka Kuronia, Leszka Balcerowicza.</p>	<p>Dokonuje pełnej charakterystyki systemów totalitarnych na wybranych przykładach. Charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy. Charakteryzuje działalności m.in. Andrzeja Czumy, Leszka Moczulskiego, Aleksandra Halla, Marka</p>	<p>Samodzielnie charakteryzuje postawy społeczne wobec totalitarnej władzy, uwzględniając różnorodne formy oporu, oraz koncepcje współpracy lub przystosowania. Wyjaśnia złożoność postaw społecznych na tle wydarzeń politycznych,</p>

			Jurka, Jana Marii Rokity, Piotra Bartoszczego, Karola Modzelewskiego, Bogdana Borusewicza, Joanny i Andrzeja Gwiazdów, Anny Walentynowicz.	gospodarczych i społecznych, z uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych, determinujących położenie Polski w Europie i na świecie.
--	--	--	--	--

Wyjaśnia pojęcia obywatela i obywatelstwa, potrafi je stosować w kontekście omawianych treści.	Wymienia prawa przysługujące obywatelom ateńskim i rzymskim; wskazuje przyczyny ewolucji zakresu obywatelstwa w Rzymie; omawia cechy charakterystyczne obywatela w świecie greckim i rzymskim.	Charakteryzuje ewolucję ustroju rzymskiego oraz zakresu obywatelstwa w różnych okresach dziejów Rzymu; omawia działalność Klejstenesa i Peryklesa.	Dokonuje charakterystyki przemian ustrojowych i społecznych w starożytnych Atenach; charakteryzuje ewolucję ustroju rzymskiego oraz zakresu obywatelstwa w różnych okresach dziejów Rzymu; omawia status pozostałych grup społecznych w republikańskim Rzymie.	Potrafi omówić procesy związane z nadawaniem obywatelstwa w Grecji i Rzymie, podając własny punkt widzenia na sprawy z tym związane i uzasadniając swoje stanowisko faktami zawartymi w materiale źródłowym i literaturze uzupełniającej.
Zna pojęcia związane z tematem.	Przedstawia sposoby i przyczyny recepcji antycznego pojęcia obywatelstwa w późniejszych epokach.	Dostrzega i charakteryzuje recepcję antycznego obywatelstwa w późniejszych epokach; omawia obraz obywatela w polskiej publicystyce w późniejszych epokach.	Podaje przykłady literackich wzorów postaw obywatelskich w epoce nowożytnej; charakteryzuje wzór polskiego obywatela i dokonuje oceny postaw obywatelskich w późniejszych epokach.	Dokonuje samodzielnej analizy recepcji pojęcia obywatela, wskazując konsekwencje społeczne; posługuje się wiedzą z literatury uzupełniającej i źródeł.

<p>Rozróżnia zakres władzy cesarza, papieża i króla. Zna i stosuje pojęcia <i>biskup, monarchia patrymonialna</i>. Przedstawia genezę miast w średniowieczu.</p>	<p>Przedstawia zakres władzy papieskiej, cesarskiej i królewskiej w średniowieczu oraz charakter władzy papieskiej w średniowieczu. Zna i stosuje pojęcia <i>patriarcha, synod, sobór, dogmat, herezja, schizma, zasady senioratu i pryncypatu</i>. Opisuje proces lokacji na prawie niemieckim. Potrafi wskazać miasta powstałe na prawie niemieckim i wymienić ich charakterystyczne cechy.</p>	<p>Opisuje stosunki między poszczególnymi władzami w średniowieczu, odwołując się do konkretnych przykładów. Wyjaśnia pojęcie <i>uniwersalizm papieski i cesarski</i>. Omawia zakres władzy wójta i ławy miejskiej w średniowieczu. Przedstawia przywileje miejskie i patrycjuszowskie.</p>	<p>Dokonyuje charakterystyki polityki międzynarodowej w średniowieczu, wykazując kompetencje poszczególnych władz. Dokonyuje pełnej charakterystyki zakresu władzy samorządu miejskiego w średniowiecznym mieście. Potrafi analizować i interpretować źródła.</p>	<p>Potrafi omówić stosunki między papieżem i cesarstwem niemieckim, podając własny punkt widzenia na sprawy z tym związane. Ocenia ideę odbudowy cesarstwa rzymskiego w epoce średniowiecznej, odwołując się do źródeł. Dokonyuje samodzielnej oceny pozycji mieszczaństwa w średniowieczu, odwołując się do wiedzy poza źródłowej oraz źródeł. Ocenia, na wybranych przykładach, rolę samorządu miejskiego.</p>
<p>Przedstawia podstawowe zasady feudalizmu. Zna i rozumie pojęcia <i>feudalizm, wasal, lenno, senior</i>.</p>	<p>Przedstawia genezę feudalizmu. Wskazuje na konsekwencje społeczne feudalizmu w średniowieczu. Zna i rozumie pojęcia <i>feudał, suweren, suzeren, renta feudalna, immunitet</i>.</p>	<p>Przedstawia konsekwencje społeczne i polityczne feudalizmu w średniowieczu i następnym epokach. Zna i rozumie pojęcia <i>primogenitura, beneficjum, alodium</i>.</p>	<p>Określa procesy refeudalizacyjne i defeudalizacyjne w Europie w epoce nowożytnej oraz ich konsekwencje. Wymienia przykłady stosowania praw feudalnych w następnym epokach.</p>	<p>Swobodnie posługuje się terminologią związaną z tematem feudalizmu. Na wybranych przykładach ocenia feudalizm, zwracając uwagę na jego pozytywne i negatywne aspekty.</p>
<p>Wymienia instytucje ustrojowe demokracji szlacheckiej i</p>	<p>Wymienia parlamenty europejskie w epoce średniowiecza.</p>	<p>Wskazuje cechy parlamentu staropolskiego.</p>	<p>Ocenia sposób zorganizowania parlamentu</p>	<p>Ocenia zakres władzy parlamentu staropolskiego w epoce</p>

<p>charakteryzuje ich kompetencje. Wie, czym jest parlament, podaje przykłady jego funkcji. Zna i rozumie pojęcia <i>parlament, sejm walny</i>.</p>	<p>Zna przywileje szlacheckie oraz ich konsekwencje. Zna i rozumie pojęcia <i>monarchia stanowa, demokracja szlachecka, wolna elekcja, artykuły henrykowskie, pacta conventa, monarchia parlamentarna</i>.</p>	<p>Charakteryzuje genezę polskiego parlamentaryzmu. Zna i rozumie pojęcie <i>sejmiki ziemskie</i> – potrafi wymienić ich rodzaje oraz funkcje.</p>	<p>staropolskiego w epoce nowożytnej na tle parlamentów europejskich.</p>	<p>nowożytnej na tle parlamentów europejskich. Dokonuje pełnej charakterystyki problemu, odwołując się do źródeł oraz wiedzy własnej i samodzielnie popierając argumentami zajęte stanowisko.</p>
<p>Wymienia najważniejsze rody magnackie Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>Wskazuje przejawy władzy magnatów w Rzeczypospolitej i dokonuje oceny ich postaw. Zna i rozumie pojęcia <i>konwokacja (sejm konwokacyjny), konfederacja, rokosz, magnateria, oligarchia magnacka</i>.</p>	<p>Wymienia przyczyny oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej w XVII w. Charakteryzuje i ocenia zasadę <i>liberum veto</i>. Wymienia rokosze w Rzeczypospolitej w XVII w.</p>	<p>Wskazuje widoczne elementy klientelizmu i ocenia je. Dostrzega różnice między klientelą polityczną a innymi zależnościami.</p>	<p>Porównuje oligarchię magnacką z monarchią parlamentarną w Anglii i absolutyzmem francuskim. Dokonuje charakterystyki problemu, odwołując się do źródeł oraz wiedzy własnej. Samodzielnie popiera argumentami zajęte stanowisko.</p>
<p>Wyjaśnia pojęcie rewolucji.</p>	<p>Podaje przykłady rewolucji w czasach nowożytnych i wskazuje ich konsekwencje. Umiejscawia wydarzenia w czasie i przestrzeni.</p>	<p>Przedstawia założenia nowych ideologii w XIX w. Charakteryzuje genezę, przebieg i konsekwencje Wiosny Ludów. Wskazuje na genezę rewolucji amerykańskiej i jej konsekwencje. Omawia przyczyny i przebieg rewolucji</p>	<p>Analizuje przykłady rewolucji komunistycznych w pierwszej połowie XX w. ze szczególnym uwzględnieniem rewolucji rosyjskich. Zna i rozumie pojęcie <i>komunizm</i>.</p>	<p>Dokonuje samodzielnej oceny ruchów rewolucyjnych w XIX i na początku XX w., odwołując się do wiedzy poza źródłowej.</p>

		francuskiej. Zna i rozumie pojęcia <i>Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna, jakobini, koalicja, terror, dyktatoriat, wojskowy zamach stanu, konsulat.</i>		
Zna pojęcia związane z tym zagadnieniem, potrafi je stosować w kontekście omawianych treści.	Przedstawia genezę ideologii anarchizmu oraz jej głównych ideologów.	Charakteryzuje różne nurty anarchizmu dziewiętnasto- i dwudziestowiecznego. Wymienia przykłady prób zastosowania ideologii anarchistycznej w praktyce.	Dokonyuje pełnej charakterystyki ideologii anarchistycznej od XIX w., dostrzegając jej ewolucję.	W sposób krytyczny dokonuje samodzielnej analizy źródeł, zestawiając zawarte w nich informacje z faktami historycznymi.
Wymienia w kolejności chronologicznej najważniejsze protesty społeczne w Polsce po 1945 roku, wymienia przykłady organizacji opozycyjnych w okresie PRL.	Wymienia sposoby walki społeczeństwa polskiego z władzą komunistyczną. Zna i stosuje pojęcia <i>opozycja, drugi obieg, Sierpień '80, stan wojenny, okrągły stół.</i>	Zna przyczyny, przebieg i konsekwencje polskich niepokojów społeczno-gospodarczych i politycznych. Docenia rolę Jana Pawła II, Stefana Wyszyńskiego i Jerzego Popiełuszki w powojennej Polsce.	Charakteryzuje działalność organizacji opozycyjnych w okresie PRL. Omawia powstanie „NZSS Solidarność” i opozycji w okresie stanu wojennego. Docenia znaczenie NSZZ „Solidarność” dla procesów dekomunizacyjnych.	Samodzielnie charakteryzuje postawy polskiego społeczeństwa wobec nowej rzeczywistości. Omawia działania opozycji i sposoby jej zwalczania przez nowe władze.
Zna pojęcie i genezę antyutopii.	Streszcza motyw utopii w różnych epokach np. (<i>Podróże Guliwera, Utopia, Wehikuł czasu.</i>)	Opisuje antyutopie w literaturze i filmie (<i>Rok 1984, Doskonały świat.</i>)	Analizuje fragmenty prac Orwella oraz Huxleya. Potrafi zdefiniować zagrożenia dla demokracji (np.: zagrożenia dla kształtowania się wolnej opinii publicznej, nietolerancją etc.).	Samodzielnie charakteryzuje problem postaw obywatelskich wobec totalitaryzmów – antyutopii. Samodzielnie wyciąga wnioski i dokonuje oceny na podstawie dostępnych

				źródeł.
Wymienia najważniejsze dokonania obu dowódców.	Wymienia przyczyny wojen prowadzonych przez Aleksandra i Cezara; dokonuje prostych porównań strategii obu dowódców.	Dokonuje charakterystyki strategii Cezara i Aleksandra, wskazując na ich podłoże oraz konsekwencje; dokonuje oceny omawianych wydarzeń.	Samodzielnie konstruuje sądy na temat kampanii prowadzonych przez obu dowódców.	Zajmuje stanowisko w dyskusji, wykazując się wiedzą poza źródłową i odwołując się do opinii naukowych.
Opisuje uzbrojenie rzymskiego żołnierza; zna podstawowe pojęcia związane z tym zagadnieniem.	Charakteryzuje organizację armii rzymskiej w różnych okresach rozwoju państwa.	Wymienia najważniejsze reformy wojska rzymskiego; wymienia rzymskie maszyny wojenne oraz przykłady ich wykorzystania; opisuje organizację obozu rzymskiego legionu.	Dokonuje charakterystyki reform wojska rzymskiego, wskazując na ich podłoże i konsekwencje społeczne.	Wykonuje dodatkową pracę (referat, prezentację) na temat organizacji armii rzymskiej, w której w sposób krytyczny wykorzystuje literaturę uzupełniającą, źródła i statystyki.
Wyjaśnia pojęcie etosu rycerskiego i wskazuje jego najważniejsze cechy.	Dokonuje pełnej charakterystyki etosu. Przedstawia przykłady literackie i ikonograficzne ze średniowiecza propagujące etos rycerski.	Charakteryzuje wzorce zachowań i postaci uznawane za idealnych rycerzy;. Wymienia przyczyny upadku etosu rycerskiego;.	Dokonuje charakterystyki przykładów literackich i ikonograficznych ze średniowiecza propagujących etos rycerski.	Samodzielnie omawia percepcję etosu rycerskiego w późniejszych epokach. Dokonuje pełnej charakterystyki problemu, odwołując się do źródeł.
Wyjaśnia pojęcia wojny sprawiedliwej i niesprawiedliwej. Podaje przykłady wojen sprawiedliwych i niesprawiedliwych w średniowieczu. Rozumie pojęcia <i>wojna</i>	Wskazuje przyczyny wojen i ich zasięg w średniowieczu, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych podokresów tej epoki. Przedstawia genezę	Zna rozwój idei wojny „w obronie chrześcijaństwa”. Wymienia regulacje prawne dotyczące prowadzenia wojen w późnym średniowieczu. Posługuje się pojęciami <i>Treuga Dei</i> , <i>kontrybucja</i> ,	Dokonuje pełnej charakterystyki idei wojny sprawiedliwej w średniowieczu, odwołując się do tekstów źródłowych.	Stosuje wiedzę poza źródłową dokonując samodzielnej oceny omawianych zagadnień. Samodzielnie charakteryzuje problem, na wybranych przykładach.

<i>sprawiedliwa, wojna niesprawiedliwa.</i>	pojęcia wojny sprawiedliwej w średniowieczu.	<i>krucjata.</i>		
Podaje przykłady walki z heretykami w średniowieczu. Zna najważniejsze wyznania powstałe w okresie reformacji. Zna i rozumie pojęcie <i>wojna religijna.</i>	Wymienia przyczyny wojen religijnych w Europie nowożytnej. Lokalizuje w przestrzeni omawiane fakty historyczne.	Charakteryzuje pozycję Kościoła katolickiego na przełomie średniowiecza i nowożytności. Omawia przebieg i konsekwencje wojen religijnych w Niemczech i Francji w XVI w. Wskazuje przyczyny, przebieg i konsekwencje wojny trzydziestoletniej.	Wyjaśnia rolę konfliktów zbrojnych w funkcjonowaniu mieszkańców nowożytnej Europy. Docenia i wyjaśnia znaczenie pokoju augsburskiego oraz edyktu nantejskiego.	Samodzielnie charakteryzuje problemy religijne epoki nowożytności i sposoby ich rozwiązywania. Wymienia zmiany w sztuce wojennej epoki nowożytnej.
Zna najważniejsze cechy polskiej sztuki wojennej od XVI do początku XVIII wieku. Podaje daty roczne najważniejszych konfliktów zbrojnych Rzeczypospolitej w XVII w.	Wymienia kampanie Jana Zamoyskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Stanisława Koniecpolskiego, Jana Sobieskiego, Stefana Czarnieckiego. Sprawnie posługuje się mapą historyczną.	Omawia organizację armii w XVI i XVII w. na tle Europy. Zna i rozumie pojęcia <i>hetman wielki koronny</i> , <i>hetman wielki litewski</i> , <i>hetman polny (koronny i litewski)</i> , <i>husaria</i> .	Omawia taktykę wielkich hetmanów podczas wybranych kampanii wojennych oraz dokonuje oceny ich postaw.	Charakteryzuje wybrane sylwetki wodzów i ich strategię z okresu Rzeczypospolitej przedrozbiorowej, odwołując się do źródeł oraz wiedzy własnej. Samodzielnie popiera argumentami zajęte stanowisko.

<p>Przedstawia w kolejności chronologicznej najważniejsze wydarzenia z okresu epoki napoleońskiej. Lokalizuje je w przestrzeni. Wymienia konsekwencje epoki napoleońskiej w zakresie polityki.</p>	<p>Wyjaśnia okoliczności przejścia władzy we Francji przez Napoleona Bonaparte. Przedstawia największe kampanie i bitwy prowadzone przez Napoleona. Przedstawia znaczenie epoki napoleońskiej dla Polaków.</p>	<p>Omawia organizację i charakter armii napoleońskiej. Opisuje strategię Napoleona I. Sprawnie posługuje się mapą historyczną. Przedstawia genezę i znaczenie legendy Napoleona w Europie i dla Polaków.</p>	<p>Dokonuje pełnej charakterystyki strategii Napoleona, odwołując się do konkretnych przykładów z historii. Ocenia skuteczność użycia środków militarnych do realizacji celów politycznych. Analizuje spory historyczne wokół postaci Napoleona i toczonych przez niego wojen.</p>	<p>W sposób krytyczny analizuje zagadnienie, odwołując się w swoich wypowiedziach do literatury uzupełniającej i źródeł. Wyjaśnia na wybranych przykładach zmiany technologiczne i organizacyjne prowadzenia wojen w XIX wieku. Charakteryzuje spuściznę epoki napoleońskiej - analizuje czarną i białą legendę napoleońską, odwołując się do źródeł i wiedzy poza źródłowej.</p>
<p>Zna i rozumie pojęcia <i>Pax Romana</i>, <i>Pax Britanica</i>, <i>Pax Americana</i>.</p>	<p>Zna genezę koncepcji <i>Pax Romana</i>, <i>Pax Britanica</i>, <i>Pax Americana</i>.</p>	<p>Dokonuje prostych porównań koncepcji <i>Pax Romana</i>, <i>Pax Britanica</i>, <i>Pax Americana</i>. Wskazuje ich konsekwencje. Sprawnie posługuje się mapą historyczną.</p>	<p>Dokonuje charakterystyki polityki rzymskiej, brytyjskiej i amerykańskiej wobec terytoriów podporządkowanych.</p>	<p>Samodzielnie charakteryzuje trzy koncepcje stworzenia ładu światowego. Posługuje się wiedzą poza źródłową, dokonując ocen komparatywnych.</p>
<p>Omawia rys historyczny prawa wojennego w różnych epokach historycznych i kręgach kulturowych.</p>	<p>Wskazuje najważniejsze regulacje prawne dotyczące prowadzenia wojny w XX w. i ich znaczenie.</p>	<p>Charakteryzuje rozwój koncepcji międzynarodowego prawa wojennego w XIX w. oraz podaje przykłady regulacji prawnych dotyczących</p>	<p>Wymienia uwarunkowania polityczne, społeczne i ekonomiczne stosowania prawa wojennego w różnych epokach historycznych.</p>	<p>Dokonuje pełnej charakterystyki problemu, odwołując się do źródeł oraz wiedzy własnej. Samodzielnie argumentuje zajętą</p>

	Posługuje się pojęciami <i>prawo wojenne, prawo humanitarne, konwencje haskie, Międzynarodowy Czerwony Krzyż.</i>	prowadzenia wojny w XIX w. Ocenia wpływ I i II wojny światowej na rozwój międzynarodowego prawa wojennego w XX w.	Zna rolę ONZ i MCK w konstruowaniu międzynarodowego prawa wojennego i humanitarnego.	stanowisko.
Podaje przykłady post apokalipsy w literaturze i filmie.	Analizuje pojęcie i charakter ideologii pacyfizmu oraz wyjaśnia jej genezę.	Zna pojęcie post apokalipsy i jego znaczenie w literaturze i filmie <i>science fiction.</i>	Omawia rozwój myśli pacyfistycznej w XX w. oraz jej współczesne przejawy.	Dostrzega uwarunkowania geopolityczne ewolucji wizji post apokaliptycznych w literaturze i filmie w XX w.